

PRAWO ADMINISTRACYJNE – SSP
SEMESTR ZIMOWY ROKU AKADEMICKIEGO 2017/18
ZAJĘCIA 08 z 10 - KONSPEKT

Wstęp do problematyki podziałów terytorialnych (podziały: zasadnicze, pomocnicze, specjalne). Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.

1) [def.] Podział terytorialny - względnie trwale rozczłonkowanie przestrzeni państwa dokonane w tym celu, by w każdej jednostce terytorialnej ustanowić odpowiedni organ państwa lub jednostki niepaństwowe wykonujące zadania państwa. Podział ten wyznacza granice terytorialne działalności podmiotów wykonujących zadania państwa i zapobiega mieszaniu się poszczególnych organów i podmiotów.

2) Podziały terytorialne:

- **zasadniczy** - dla organów terenowych, wykonujących zadania państwa o kompetencjach ogólnych. Obecnie: trójstopniowy zasadniczy podział terytorialny państwa (gmina, powiat, województwo) – jednostki terytorialnego podziału zasadniczego JST;
- **pomocniczy** - uzupełnienie podziału zasadniczego (obecnie tylko na poziomie gminy) lub specjalnego; jednostki: dzielnice (obowiązkowo muszą być w Warszawie, wynika z ustawy), osiedla, sołectwa i inne; nie posiadają osobowości prawnej;
- **specjalny** - tworzone wyłącznie w drodze ustawy dla terenowych organów rządowej administracji niespolonej, ponadto dla innych organów państwowych oraz wymiaru sprawiedliwości i dostosowany do specyfiki wykonywanych działań. Jednostkami podziału specjalnego mogą być okręgi, obwody, oddziały, rejony, regiony, np. SKO (planowane jest zmniejszenie liczby SKO z 49 na 16).

3) Zmiany terytorialne gmin i powiatów:

- przedmiot: tworzenie, łączenie, dzielenie, znoszenie gmin/powiatów i ustalanie granic; nadawanie statusu miasta i ustalanie granic; ustalanie i zmiana nazw gmin/powiatów oraz siedzib ich władz;
- forma: rozporządzenie Rady Ministrów (uwaga! jest to *de facto* indywidualny akt normatywny);
- tryb: zasada – z urzędu, dopuszczalny także na wniosek organu stanowiącego i kontrolnego gminy/powiatu, zmiany następują z dniem 1 stycznia;
- procedura przewiduje zasięgnięcia opinii mieszkańców w formie konsultacji społecznych, chyba że w reżimie ustawy o samorządzie gminnym w tym zakresie zostanie przeprowadzone referendum lokalne z inicjatywy mieszkańców;

- nie przeprowadza się zmian terytorialnych jeżeli powstała gmina (lub inna w wyniku zmiany) byłaby mniejsza od najmniejszej pod względem liczby mieszkańców w gminie lub dochody podatkowe na mieszkańca gminy w zmienionych granicach lub gminy utworzonej byłyby niższe od najniższych dochodów podatkowych na mieszkańca ustalonych dla poszczególnych gmin.

4) Zmiany terytorialne województw: Rada Ministrów, w drodze rozporządzeń, dokonuje zmian granic województw związanych z tworzeniem, łączeniem, dzieleniem lub znoszeniem powiatów po zasięgnięciu opinii organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, których zmiany dotyczą.

5) Jednostki pomocnicze gminy:

- utworzenie ich w gminie jest fakultatywne (w powiecie i województwie nie ma podstaw prawnych do tworzenia jednostek pomocniczych) – wyłącznie w m. stołecznym Warszawa utworzenie dzielnic jest obligatoryjne;
- tworzy je rada gminy w drodze uchwały po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami lub z ich inicjatywy;
- zasady tworzenia, łączenia, podziału oraz znoszenia jednostki pomocniczej określa statut gminy;
- organizację i zakres działania jednostki pomocniczej określa rada gminy odrębnym statutem, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami;
- statut może przewidywać powołanie jednostki niższego rzędu w ramach jednostki pomocniczej;
- typy jednostek pomocniczych gminy:
 - 1) sołectwa - organ uchwałodawczy: zebranie wiejskie, organ wykonawczy: sołtys wspomagany radą sołecką;
 - 2) dzielnice - organ uchwałodawczy: rada, organ wykonawczy: zarząd;
 - 3) osiedla - organ uchwałodawczy: rada (statut osiedla może przewidywać, że ogólne zebranie mieszkańców), organ wykonawczy: zarząd;
 - 4) miasto położone na terenie gminy;
 - 5) inne.

6) Konsultacje z mieszkańcami gminy/ powiatu/ województwa:

- w wypadkach przewidzianych ustawami ustrojowymi oraz w innych sprawach ważnych dla gminy/ powiatu/ województwa mogą być przeprowadzane na jej/jego terytorium konsultacje z mieszkańcami gminy/ powiatu/ województwa;
- zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy określa uchwała rady gminy/ rady powiatu/ sejmiku województwa.

7) Młodzieżowa rada gminy:

- cel: wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej wśród mieszkańców gminy, w tym zwłaszcza wśród młodzieży;

- rada gminy powołując ją na wniosek zainteresowanych środowisk, nadaje statut określający tryb wyboru jej członków i zasady działania;
- ma ona charakter konsultujący.

8) Gminna rada seniorów:

- cel: sprzyjanie solidarności międzypokoleniowej oraz tworzenie warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej;
- rada gminy powołując ją z własnej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanych środowisk, nadaje jej statut określający tryb wyboru jej członków i zasady działania, dążąc do wykorzystania potencjału działających organizacji osób starszych oraz podmiotów działających na rzecz osób starszych, a także zapewnienia sprawnego sposobu wyboru członków gminnej rady seniorów;
- ma ona charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny;
- składa się z przedstawicieli osób starszych oraz przedstawicieli podmiotów działających na rzecz osób starszych, w szczególności przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących uniwersytety trzeciego wieku;
- rada gminy może w statucie jednostki pomocniczej upoważnić ją do utworzenia rady seniorów jednostki pomocniczej.

9) Władze gminy/ powiatu/ województwa – zarys tematu

cecha	gmina	powiat	województwo
władze	*mieszkańcy + organy gminy	*mieszkańcy + organy powiatu	*mieszkańcy + organy samorządu województwa
organ stanowiący i kontrolny	rada gminy, (rada miejska, rada miasta)	rada powiatu	sejmik województwa
organ wykonawczy	wójt, burmistrz, prezydent miasta	zarząd powiatu; **starosta	zarząd województwa, **marszałek województwa

* Mieszkańcy są władzą gminy w sposób bezpośredni (poprzez wybory czy referendum lokalne) a także w sposób pośredni (Za pośrednictwem organów).

** Organy te nie są wymieniane wprost w ustawie ustrojowej jako organy powiatu czy województwa, ale z uwagi na ich kompetencje nie ulega wątpliwości, że organami administracyjnymi są. Dlatego przyjmuje się, że wprawdzie organy te nie są organami ustrojowymi, ale są one m.in. organami procesowymi.

10) Organy gminy – informacje ogólne

- działalność organów gminy jest jawna, ale mogą się pojawiać ograniczenia jawności na podstawie ustaw;
- organizację wewnętrzną oraz tryb pracy organów gminy określa statut gminy; statut gminy podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym;

- radny, wójt, zastępca wójta, sekretarz gminy, skarbnik gminy, kierownik jednostki organizacyjnej gminy, osoba zarządzająca i członek organu zarządzającego gminną osobą prawną oraz osoba wydająca decyzje administracyjne w imieniu wójta są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym, zwanego dalej "oświadczeniem majątkowym"; Oświadczenie majątkowe dotyczy ich majątku odrębnego oraz majątku objętego małżeńską wspólnością majątkową;
- indywidualne decyzje administracyjne wydaje co do zasady: wójt.

11) Organ stanowiący i kontrolny - rada gminy

- rada nosi nazwę rady miejskiej, jeżeli siedziba rady gminy znajduje się w mieście położonym na terenie gminy;
- uchwały rady gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- kadencja rady gminy trwa 4 lata licząc od dnia wyboru;
- w skład rady wchodzi radni w liczbie:
 - 15 - w gminach do 20 000 mieszkańców;
 - 21 - w gminach do 50 000 mieszkańców;
 - 23 - w gminach do 100 000 mieszkańców;
 - 25 - w gminach do 200 000 mieszkańców oraz po 3 na każde dalsze rozpoczęte 100 000 mieszkańców, nie więcej jednak niż 45 radnych;
 - 60 w m. stołecznym Warszawa;
- właściwość rady gminy: wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej; w ustawie o samorządzie gminnym wskazany jest katalog wyłącznej właściwości rady gminy;
- obligatoryjne powołanie komisji rewizyjnej, cel: kontrola działalności wójta, gminnych jednostek organizacyjnych oraz jednostek pomocniczych gminy. Zasady i tryb działania komisji rewizyjnej określa statut gminy;
- rada gminy ze swojego grona może powoływać stałe i doraźne komisje do określonych zadań, ustalając przedmiot działania oraz skład osobowy. Komisje podlegają radzie gminy, przedkładają jej plan pracy oraz sprawozdania z działalności;

12) Radny/ radni

- radny obowiązany jest kierować się dobrem wspólnoty samorządowej gminy;
- radni mogą tworzyć kluby radnych, działające na zasadach określonych w statucie gminy;
- przed przystąpieniem do wykonywania mandatu radni składają ślubowanie;
- radny jest obowiązany brać udział w pracach rady gminy i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub desygnowany;

- z radnym nie może być nawiązywany stosunek pracy w urzędzie gminy, w której radny uzyskał mandat; radny nie może pełnić funkcji kierownika gminnej jednostki organizacyjnej oraz jego zastępcy;
- zakaz wykonywania określonych kategorii pracy przez radnego oraz ograniczenia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej radnego na czas pełnienia mandatu radnego;
- mandatu radnego gminy nie można łączyć z: mandatem posła lub senatora; wykonywaniem funkcji wojewody lub wicewojewody; członkostwem w organie innej jednostki samorządu terytorialnego.

13) Organ wykonawczy - wójt

- kadencja wójta rozpoczyna się w dniu rozpoczęcia kadencji rady gminy lub wyboru go przez radę gminy i upływa z dniem upływu kadencji rady gminy;
- wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) nie może być osoba, która nie jest obywatelem polskim;
- burmistrz jest organem wykonawczym w gminie, w której siedziba władz znajduje się w mieście położonym na terytorium tej gminy;
- w miastach powyżej 100 000 mieszkańców organem wykonawczym jest prezydent miasta. Dotyczy to również miast, w których do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy prezydent miasta był organem wykonawczo-zarządzającym;
- wójt, w drodze zarządzenia, powołuje oraz odwołuje swojego zastępcę lub zastępców i określa ich liczbę. Liczba nie może być większa niż:
 - 1 - w gminach do 20 000 mieszkańców;
 - 2 - w gminach do 100 000 mieszkańców;
 - 3 - w gminach do 200 000 mieszkańców;
 - 4 - w gminach powyżej 200 000 mieszkańców;

w przypadku gdy określona przez wójta liczba jego zastępców jest większa niż jeden, w zarządzeniu, o którym mowa w ust. 1, wójt wskazuje imiennie pierwszego i kolejnych zastępców;

- funkcji wójta oraz jego zastępcy nie można łączyć z: funkcją wójta lub jego zastępcy w innej gminie, członkostwem w organach jednostek samorządu terytorialnego, w tym w gminie, w której jest wójtem lub zastępcą wójta, zatrudnieniem w administracji rządowej, mandatem posła lub senatora;
- w przypadku wygaśnięcia mandatu wójta przed upływem kadencji jego funkcję, do czasu objęcia obowiązków przez nowo wybranego wójta, pełni osoba wyznaczona przez Prezesa Rady Ministrów;
- w przypadku przemijającej przeszkody w wykonywaniu zadań i kompetencji wójta spowodowanej jedną z następujących okoliczności: tymczasowym aresztowaniem, odbywaniem kary pozbawienia wolności wymierzonej za przestępstwo nieumyślne, odbywaniem kary aresztu, niezdolnością do pracy z powodu choroby trwającej powyżej 30 dni, zawieszeniem w czynnościach służbowych - jego zadania i kompetencje przejmuje zastępca, a w gminach, w których powołano więcej niż

jednego zastępcę - pierwszy zastępca. Jeżeli nie powołano zastępcy albo pierwszego zastępcy, to w przypadku przemijającej przeszkody w wykonywaniu zadań i kompetencji wójta spowodowanej przez jedną z okoliczności, zadania i kompetencje wójta przejmuje osoba, wyznaczona przez Prezesa Rady Ministrów, na wniosek wojewody przekazany niezwłocznie za pośrednictwem ministra właściwego do spraw administracji publicznej;

- po upływie kadencji wójta pełni on swoją funkcję do czasu objęcia obowiązków przez nowo wybranego wójta albo osobę, którą Prezes Rady Ministrów wyznaczył do pełnienia funkcji wójta;
- po upływie kadencji wójta, zastępca wójta pełni swoje obowiązki do czasu objęcia obowiązków przez nowo powołanego zastępcę wójta.
- objęcie obowiązków przez wójta następuje z chwilą złożenia wobec rady gminy ślubowania;
- wójt wykonuje uchwały rady gminy i zadania gminy określone przepisami prawa. W realizacji zadań własnych gminy wójt podlega wyłącznie radzie gminy;
- wójt kieruje bieżącymi sprawami gminy oraz reprezentuje ją na zewnątrz;
- wójt opracowuje plan operacyjny ochrony przed powodzią oraz ogłasza i odwołuje pogotowie i alarm przeciwpowodziowy;
- wójt wykonuje zadania przy pomocy urzędu gminy. Organizację i zasady funkcjonowania urzędu gminy określa regulamin organizacyjny, nadany przez wójta w drodze zarządzenia. Kierownikiem urzędu jest wójt. Wójt może powierzyć prowadzenie określonych spraw gminy w swoim imieniu zastępcy wójta lub sekretarzowi gminy. Kierownik urzędu wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników urzędu oraz kierowników gminnych jednostek organizacyjnych.

14) Miasto na prawach powiatu

- to gmina wykonująca zadania powiatu;
- organami są: rada miasta (organ stanowiący i kontrolny) i prezydent miasta (organ wykonawczy);
- ustrojowa regulacja znajduje się w ustawie o samorządzie powiatowym i wskazuje: *ustrój i działanie organów miasta na prawach powiatu, w tym nazwę, skład, liczebność oraz ich powoływanie i odwoływanie, a także zasady sprawowania nadzoru określa ustawa o samorządzie gminnym*;
- prawa powiatu przysługują miastom, które w dniu 31 grudnia 1998 r. liczyły więcej niż 100 000 mieszkańców, a także miastom, które z tym dniem przestały być siedzibami wojewodów, chyba że na wniosek właściwej rady miejskiej odstąpiono od nadania miastu praw powiatu, oraz tym, którym nadano status miasta na prawach powiatu, przy dokonywaniu pierwszego podziału administracyjnego kraju na powiaty.

15) Organy powiatu

- działalność organów powiatu jest jawna, ale mogą się pojawiać ograniczenia jawności na podstawie ustaw;
- radny, członek zarządu powiatu, sekretarz powiatu, skarbnik powiatu, kierownik jednostki organizacyjnej powiatu, osoba zarządzająca i członek organu zarządzającego powiatową osobą prawną oraz osoba wydająca decyzje administracyjne w imieniu starosty są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie majątkowe dotyczy ich majątku odrębnego oraz majątku objętego małżeńską wspólnością majątkową.

16) Organ stanowiący i kontrolny - rada powiatu

- uchwały rady powiatu zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej;
- kadencja rady powiatu trwa 4 lata licząc od dnia wyboru;
- w skład rady wchodzi radni w liczbie:
 - 15 - w powiatach do 40 000 mieszkańców;
 - oraz po 2 na każde dalsze rozpoczęte 20 000 mieszkańców, nie więcej jednak niż 29 radnych;
- w ustawie o samorządzie powiatowym wskazany jest katalog wyłącznej właściwości rady powiatu;
- obligatoryjne powołanie komisji rewizyjnej, cel: kontrola działalności zarządu i powiatowych jednostek organizacyjnych;
- rada powiatu ze swojego grona może powoływać stałe i doraźne komisje do określonych zadań, ustalając przedmiot działania oraz skład osobowy. Komisje podlegają radzie powiatu, przedkładają jej plan pracy oraz sprawozdania z działalności.

17) Radny/ radni

- radny obowiązany jest kierować się dobrem wspólnoty samorządowej powiatu;
- radni mogą tworzyć kluby radnych, działające na zasadach określonych w statucie;
- przed przystąpieniem do wykonywania mandatu radni składają ślubowanie;
- radny jest obowiązany brać udział w pracach rady powiatu i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub desygnowany;
- z radnym nie może być nawiązywany stosunek pracy w starostwie powiatowym powiatu, w którym radny uzyskał mandat; radny nie może pełnić funkcji kierownika powiatowej jednostki organizacyjnej oraz jego zastępcy;
- zakaz wykonywania określonych kategorii pracy przez radnego oraz ograniczenia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej radnego na czas pełnienia mandatu radnego;

- mandatu radnego nie można łączyć z: mandatem posła lub senatora; wykonywaniem funkcji wojewody lub wicewojewody; członkostwem w organie innej jednostki samorządu terytorialnego.

18) Organ wykonawczy - zarząd powiatu i starosta

- w skład zarządu powiatu wchodzi starosta jako jego przewodniczący, wicestarosta i pozostali członkowie;
- członkiem zarządu nie może być osoba, która nie jest obywatelem polskim;
- uchwały zarządu powiatu zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu zarządu, w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej;
- zarząd powiatu działa do dnia wyboru nowego zarządu, chyba że jego zadania przejmie komisarz rządowy;
- zarząd powiatu wykonuje uchwały rady powiatu i zadania powiatu określone przepisami prawa;
- zarząd wykonuje zadania powiatu przy pomocy starostwa powiatowego oraz jednostek organizacyjnych powiatu, w tym powiatowego urzędu pracy;
- organizację i zasady funkcjonowania starostwa powiatowego określa regulamin organizacyjny. Starosta jest kierownikiem starostwa powiatowego oraz zwierzchnikiem służbowym pracowników starostwa i kierowników jednostek organizacyjnych powiatu oraz zwierzchnikiem powiatowych służb, inspekcji i straży;
- w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej należących do właściwości powiatu decyzje wydaje starosta, chyba że przepisy szczególne przewidują wydawanie decyzji przez zarząd powiatu.

19) Organy województwa

- działalność organów województwa jest jawna, ale mogą się pojawiać ograniczenia jawności na podstawie ustaw;
- radny, członek zarządu województwa, skarbnik województwa, sekretarz województwa, kierownik wojewódzkiej samorządowej jednostki organizacyjnej, osoba zarządzająca i członek organu zarządzającego wojewódzką osobą prawną oraz osoba wydająca decyzje administracyjne w imieniu marszałka województwa są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie majątkowe dotyczy ich majątku odrębnego oraz majątku objętego małżeńską wspólnością majątkową.

20) Organ stanowiący i kontrolny – sejmik województwa

- uchwały sejmiku województwa zapadają zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowego składu sejmiku, w głosowaniu jawnym lub jawnym imiennym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej;
- kadencja sejmiku województwa trwa 4 lata licząc od dnia wyboru;

- w skład sejmiku województwa wchodzi radni w liczbie:
 - 30 - w województwach do 2 000 000 mieszkańców;
 - oraz po 3 na każde dalsze rozpoczęte 500 000 mieszkańców;
- w ustawie o samorządzie województwa wskazany jest katalog wyłącznej właściwości sejmiku województwa;
- obligatoryjne powołanie komisji rewizyjnej, cel: kontrola działalności zarządu i wojewódzkich jednostek organizacyjnych;
- sejmik województwa ze swojego grona może powoływać stałe i doraźne komisje do określonych zadań, ustalając przedmiot działania oraz skład osobowy. Komisje podlegają sejmikowi, przedkładają jej plan pracy oraz sprawozdania z działalności.

21) Radny/ radni

- radny obowiązany jest kierować się dobrem wspólnoty samorządowej województwa;
- radni mogą tworzyć kluby radnych, działające na zasadach określonych w statucie;
- przed przystąpieniem do wykonywania mandatu radni składają ślubowanie;
- radny jest obowiązany brać udział w pracach sejmiku i jego komisji oraz innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub desygnowany;
- z radnym nie może być nawiązywany stosunek pracy w urzędzie marszałkowskim województwa, w którym radny uzyskał mandat; radny nie może pełnić funkcji kierownika wojewódzkiej jednostki organizacyjnej oraz jego zastępcy;
- zakaz wykonywania określonych kategorii pracy przez radnego oraz ograniczenia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej radnego na czas pełnienia mandatu radnego;
- mandatu radnego nie można łączyć z: mandatem posła lub senatora; wykonywaniem funkcji wojewody lub wicewojewody; członkostwem w organie innej jednostki samorządu terytorialnego.

22) Organ wykonawczy - zarząd województwa i marszałek województwa

- w skład zarządu województwa, liczącego 5 osób, wchodzi marszałek województwa jako jego przewodniczący, wicemarszałek lub 2 wicemarszałków i pozostali członkowie;
- członkiem zarządu nie może być osoba, która nie jest obywatelem polskim;
- uchwały zarządu województwa zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu zarządu, w głosowaniu jawnym, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej;
- zarząd województwa działa do dnia wyboru nowego zarządu, chyba że jego zadania przejmie komisarz rządowy;
- zarząd województwa wykonuje uchwały sejmiku i zadania województwa określone przepisami prawa;
- zarząd wykonuje zadania województwa przy pomocy urzędu marszałkowskiego oraz wojewódzkich jednostek organizacyjnych lub wojewódzkich osób prawnych;

- w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej należących do właściwości województwa decyzje wydaje marszałek województwa, chyba że przepisy szczególne przewidują wydawanie decyzji przez zarząd województwa.

Konspekt został opracowany na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1875), ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1868) oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2017 r., poz. 2096).

Anna Maciąg
Zakład Prawa Administracyjnego
WPAiE UWr